Anul XXIX Maiu 1939 Nr. 5

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

Redactor: Prof. GRIGORIE T. MARCU

SAUL DIN TARSUS

— FRAGMENTE —

De Diacon GRIGORIE T. MARCU
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

INTRODUCERE

Dacă în prefaţă se îndătinează să se vorbească despre urzirea unei lucrări, în introducere se desvăluesc ideile esenţiale pe cari le va desfăşura ea, se stabilesc punctele cardinale cari guvernează întregul studiului şi se alcătuieşte planul de lucru.

O încercare asupra tinereţii celuice avea să devină Apostolul lui Iisus Hristos — după prăbuşitoarea experienţă a întâlnirii lui cu Mântuitorul lumii, întâmplată pe drumul care duce dela Ierusalim la Damasc — va trebui să se reazime mai cu dinadinsul pe puţinele date pe cari şi le va rememora el însuşi în atâtea momente dramatice ale sclipitoarei sale cariere misionare, şi abia în rândul al doilea pe informaţiunile ce ni le furnizează istoria profană a vremii. Cele dintâi vor alcătui osatura studiului nostru, iar celelalte — umplutura. Tencuiala care va împreuna laolaltă aceste elemente de provenienţă felurită, va fi de cele mai multe ori rodul deducţiunilor noastre, cărora va trebui să le vină uneori într'ajutor imaginaţia. Natura subiectului — care-i dificil la superlativ — ne impune această procedură. Altă cale de urmat nu există atâta vreme cât puţinătatea datelor în chestiune nu va fi augmentată prin noui relaţiuni asupra tinereţii lui Saul din Tarsus. Ori posibilitatea ivirii din-cotro-va a acestora, pare cu desăvârşire exclusă. Zelul

cercetătorilor a epuizat tot materialul care putea fi pus la contribuţie în scopul lămuririi acestui fragment din viaţa omului care a atins excepţionalul cu mult înainte de-a umplea lumea greco-romană cu sclipirile geniului său apostolesc.

Să credem totuşi că măruntaiele pământului, cari conservă atâtea documente referitoare la cele trecute vremi, ne pregătesc surprize şi'n această chestiune? Deus scit! Deocamdată, noi suntem avizaţi să utilizăm, atâta cât este, materialul informativ asupra căruia se apleacă toţi biografii Apostolului neamurilor.

Eu sunt Iudeu, născut în Tarsul Ciliciei,[1] *cetăţean al unei cetăţi care nu este neînsemnată; am fost crescut în acest oraş (scil. Ierusalim) învăţând la picioarele lui Gamaliel să ţin cu străşnicie legea părintească, plin fiind de râvnă pentru Dumnezeu (F. Ap. 21, 39 şi 22, 3), pe care-L slujesc — ca şi strămoşii mei — întru cuget curat (II Tim. 1, 3); la opt zile am fost tăiat împrejur; sunt din neamul lui Israil, din seminţia lui Beniamin, evreu din evrei; în ce priveşte legea: fariseu; în ce priveşte râvna: prigonitor al Bisericii; în ce priveşte dreptatea cea din lege: fără de prihană în vieţuirea mea (Fil. 3, 5. 6; II Cor. 11, 22; F. Ap. 23, 6); spoream în iudaism mai presus decât mulţi din neamul meu, cari erau de vârsta mea şi aveam fierbinte râvnă pentru datinile mele strămoşeşti (Gal. 1, 14); am trăit ca fariseu, adică după principiile eresului celui mai straşnic al legii noastre (F. Ap. 26, 5). Prin naştere, eu sunt cetăţean roman" (F. Ap. 22, 28).*[2]

Iată biletul de identitate cu care avea să se prezinte mai târziu în faţa cititorilor, detractorilor şi prigonitorilor săi Pavel Apostolul lui Iisus Hristos. Cu toată sgârcenia relaţiunilor pe cari ni le oferă, el constitue totuşi cel mai apreciabil isvor — unicul isvor — pentru reconstituirea

---

[1] E numit astfel spre a se deosebi de Tarsul Bitiniei şi al Atticei. Cf. Dr. *Vasile Gheorghiu:* S. Apostol Paul, vieaţa şi activitatea sa; Partea I; Cernăuţi 1909 p. 21.

[2] Această isbutită combinaţie de texte îi aparţine lui *E. Jacquier*: Histoire des livres du Nouveau Testament, tom. I, ed. XI; Paris 1930, p. 30—31. Vezi şi Παν. Ν. Τρεμπέλα: Ὑπόμνημα εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Παύλου; Ἀθῆναι 1937, p. 1.

vieţii precreştine a viitorului Apostol. Comparată cu ştirile ce ni s'au păstrat despre ceilalţi Apostoli ai Domnului — a căror viaţă dinaintea chemării la apostolat este, cu rari excepţii, „une page blanche" — fişa personală a lui Saul din Tarsus pare mai mult decât suficientă pentru reconstituirea nevoinţelor lui.

Examinând cu atenţiune datele de mai sus, constatăm pe deoparte că Saul din Tarsus revendică pentru sine o patrie întreită, la care ţine cu dragoste fierbinte şi cu destulă mândrie: *poporul iudeu*, sânge din sângele său şi carne din carnea sa; *oraşul grecesc* a cărui înaltă atmosferă culturală şi socială a respirat-o din copilărie, şi *imperiul roman*, de care-l lega dreptul pe cât de râvnit pe-atât de onorabil de cetăţean roman.[1]

Pe de altă parte, aceeaşi succintă autobiografie ne înlesneşte urmărirea exactă şi ordonată a desvoltării fireşti a tânărului Saul. Viaţa lui precreştină este împărţită între Tarsul Ciliciei şi Ierusalim. Tot ce-a deprins el în aceste două metropole ale lumii vechi atât sub raport religios moral, cât şi cultural-social, explică în bună parte ostenelile sale de mai târziu — şi mai presus de toate, ne dau măsura exactă a zestrei cu care intră în creştinism. O seamă de alte chestiuni suplimentare intră, ca partea în întreg, în aceste trei compartimente zărite de noi în viaţa lui Saul din Tarsus.

Pe această linie de orientare vom toarce firul vieţii precreştine a celuice s'a învrednicit a se împărtăşi de vederea Hristosului înviat şi preamărit.

1. DATA NAŞTERII

In general, stabilirea cronologiei vieţii sf. Apostol Pavel ridică o mulţime de dificultăţi. Aceste dificultăţi sunt mai pronunţate tocmai în studierea vieţii precreştine a Apostolului, care ne preocupă pe noi aici. Acordul învăţaţilor în această chestiune, reprezintă pur şi simplu un dezacord notoriu. Cei mai mulţi cercetători se mărginesc la stabilirea aproximativă a datelor evenimentelor de după con-

[1] Cf. *Ferdinand Prat:* Saint Paul (Col. „Les Saints"), ed. XVI; Paris 1932, p. 1.

vertirea de pe drumul Damascului,[1] ignorând complectamente sau ocolind pe cele premergătoare. Intre acestea e şi data naşterii lui Saul din Tarsus, asupra căreia ne lipseşte orice indicaţie sigură. In consecinţă, suntem constrânşi să nu părăsim domeniul ipotezelor şi'n loc de certitudini, să ne mulţumim cu probabilităţi.

Tot ce putem şti în această chestiune, este că Saul din Tarsus a fost mai tânăr decât Mântuitorul Hristos. Unica dovadă ne-o servesc F. Ap. 7, 58, unde citim că martorii cari asistau la lapidarea sfântului arhidiacon Ştefan „şi-au pus hainele la picioarele unui tânăr (νεανίας)[2] ce se chema Saul". Sf. arhidiacon Ştefan a luat cununa martiriului cam între anii 32—35. Deci la această dată, Saul va fi avut vârsta de 25—30 ani. La vremea când scrie Epistola către Filimon — primăvara anului 63 d. H. — Apostolul se socoteşte „bătrân", πρεσβύτης (Filim. 9). Ceeace arată că — potrivit concepţiei vremii despre vârsta oamenilor — trebue să fi avut atunci cel puţin 60 ani. Dacă este aşa, atunci rezultă că data naşterii lui trebue aşezată în jurul anilor 2—5 d. H.[3] şi anume, cât mai aproape de sorocul intru-

[1] Vezi bunăoară tabelele sinoptice alcătuite de *A. Brassac:* Manuel Biblique, tomul IV, ediţia 13, Paris 1911, pagine 40 urm.; *A. Tricot:* Saint Paul Apôtre des gentils: Paris [1927] p. 193 (cu referire la F. Prat, Th. von Zahn, A. Harnack, Ed. Mayer şi Maurice Goguel); *E. Jacquier:* Op. cit. p. 21 (cu referire la R. Cornely, I. Belser, Lightfoot, W. M. Ramsay, Harnack, Turner şi Zahn); *E. Jacquier:* Les Actes des Apôtres (Col. „Études Bibliques"), ed. II, Paris 1926, p. CCCV (cu referire la Gustav Hoennicke, F. Prat, A. Brassac, M. Goguel şi E. Jacquier) ş.a.

[2] Νεανίας, ca şi latinescul adulescens, după concepţia vremii aceleia desemnează un om tânăr între 25—45 ani. Varron spunea că omul este tânăr până la 45 ani şi că-i în vârstă la 60 ani. Iosif Flaviu îl numeşte νεανίας pe Irod Agrippa I când avea vârsta de cel puţin 40 ani (Antiquitates Judaicae XVIII, 6. 7). Mai aproape de adevăr ni se pare a fi părerea lui *Th. von Zahn* care crede că Saul — dat fiind rolul pe cara l-a avut la lapidarea sf. arhidiacon Ştefan şi'n persecuţia care a urmat — trebue să fi avut cam 30 ani. Cf. *E. Jacquier:* Actes des Apôtres p. 238.

[3] *F. Godet:* Introduction au Nouveau Testament, vol. I, Neuchâtel 1893 p. 77 opinează astfel: dacă Saul era în momentul convertirii de cel puţin 30 ani şi dacă convertirea s'a produs într'unul din anii 36 sau 37 — ceeace-i probabil — atunci putem pune data naşterii sale în jurul anului 7 al erei noastre, când Iisus, în vârstă de 10-11 ani, lucra alături de dreptul Iosif în atelierul de dulgher din Nazaret. *E. Jacquier:* Hristoire des livres du N. T. p. 51 crede că Saul s'a născut probabil în primul deceniu al erei noastre. *A. Tricot:* Op. cit. p. 7 se gândeşte la anul 8 d. H. *F. Prat:* Op. cit. p. 2: „vers le début de l'ère

pării Domnului nostru Iisus Hristos.[1]

In ce priveşte locul naşterii lui Saul, a fost oarecând discuţie dacă acesta-i

2. GISCALA SAU TARSUS ?

Discuţia a pornit dela spusele fer. Ieronim, care susţinea că Saul din Tarsus este originar din Giscala, în Galilea. Familia lui ar fi emigrat la Tarsul Ciliciei abia după naşterea viitorului Apostol al neamurilor, în urma cuceririi de către Romani a Giscalei.

Pentruca să putem formula o opinie cu temeiu în această chestiune, va trebui să purcedem în prealabil la examinarea textelor respective din opera fer. Ieronim.

In scrierea sa *De viris illustribus*,[2] el zice aşa: „Paulus apostolus... de tribu Benjamin et oppido Iudaeae Giscalis fuit, quo (scil. Giscala) a Romanis capto *cum parentibus suis* Tarsum Ciliciae commigravit".

Textul e clar: Saul s'a născut în Giscala devremece ni se spune că a emigrat la Tarsus „cum parentibus suis". Dar întrucât Apostolul va preciza în mod expres că locul naşterii lui e Tarsul Ciliciei (cf. F. Ap. 22, 3), e de tot clar că noi nu putem sta pe gânduri când e vorba să alegem între mărturisirea lui şi cea a fer. Ieronim. Acesta din urmă a săvârşit o eroare.

Unii biografi ai Apostolului, apreciind opinia fer. Ieronim în lumina istoriei profane a vremurilor neotestamentare, s'au grăbit să afirme că greşala acestuia e mult mai mare decât pare la prima vedere. Şi iată de ce! Giscala, dupăcum mărturiseşte Iosif Flaviu (De bello judaico V, 2. 5), a fost cucerită de Romani în anul 67 d. H., adică la aproximativ şaizeci de ani după naşterea lui Saul şi probabil în anul morţii sale. F. Godet[3] — la care ne referim noi în special —

chrétienne". *Iosef Holzner:* Paulus, Ein Heldenleben im Dienste Christi; ed. II Freiburg im Breisgau 1937, p. 453 se rosteşte pentru anii 1—5 d. H.

[1] Aşa *Dr. Vasile Gheorghiu:* Introducerea în sfintele cărţi ale Testamentului Nou; Cernăuţi 1929 p. 373.

[2] *Migne* S. L. XXIII, 646 (punctul 5, la cuvântul „Paulus"). Fer. Ieronim situiază Giscala în Iudea. E o eroare.

[3] Op. cit. tom I, p. 76—77.

foarte sigur că l-a dat gata pe fer. Ieronim cu această descoperire, se întreabă apoi: trebue să presupunem oare că Giscala a mai fost cucerită odată de Romani înainte de isbucnirea răsboiului care a dus la dărâmarea Ierusalimului? Istoria — zice el — nu face nici o mențiune de această cucerire.

Dar eroarea făcută de fer. Ieronim nu-i atât de grosolană pe cât pare. Cu câțiva ani mai 'nainte de-a scrie De viris illustribus, fer. Ieronim preciza în comentarul său la Epistola către Filimon,[1] că numai părinții lui Saul erau din Giscala. Iată textul: „Quis sit Epaphras, concaptivus Pauli, talem fabulam accepimus: Aiunt *parentes apostoli Pauli de Giscalis* regione fuisse Iudaeae: et eos, cum tota provincia Romana vastaretur manu, et dispergerentur in orbem Iudaei, in Tharsum urbem Ciliciae fuisse translatos: parentum conditionem adolescentulum Paulum secutum".

Ințelesul fragmentului acestuia depinde de interpretarea pe care o vom da finalului lui: „parentum conditionem adolescentulum Paulum secutum". Să deducem din el că atunci când părinții lui Saul au emigrat la Tarsus, fiul lor i-a urmat? Aceasta ar însemna că Saul era născut deja la vremea aceea. Eruditul biograf ortodox român al sf. Apostol Pavel, V. Gheorghiu,[2] clarifică definitiv această spinoasă chestiune, rostindu-se astfel: „Cu acestea a zis, că tânărul Paul a urmat în aceleași condițiuni de traiu, în care au fost transpuși părinții săi, sau cu alte cuvinte, el a crescut ca fiul unor părinți, cari în urma împrejurărilor funeste, cari au venit asupra orășelului Giscala din Iudea, au fost deportați de aici la Tarsul Ciliciei. Deci s'a născut Paul după aceste cuvinte ale lui Ieronim nu în Giscala, ci în Tarsul Ciliciei, după ce părinții lui au fost deportați într'acolea".

Noi subscriem fără rezerve soluția învățatului român. Din mai multe motive:

a) Față de cele ce ni le-a spus în comentarul la Epistola către Filimon, opinia din De viris illustribus — deși

---

[1] *Migne* S. L. XXVI, 653 (Ad Philem. v. 23).

[2] S. Ap. Paul p. 18.

ulterioară — trebue să cadă, fiindcă opera aceasta este de-o superficialitate recunoscută.[1]

b) In anul 4 î. H. legiunile romane ale lui Varus au purtat un răsboiu crâncen împotriva Iudeilor. Iosif Flaviu îl menţionează pe scurt în lucrările sale (De bello judaico II. 5. 1; Antiquitates judaicae XVII, 10. 9). Dacă nu aminteşte nimic de soarta Giscalei, aceasta nu înseamnează că ea n'ar fi căzut în mâinile răsboinicilor romani.[2]

c) Ceice-i atribue fer. Ieronim cu tot dinadinsul eroarea menţionată, săvârşesc o mare nedreptate faţă de eruditul părinte apusean. Se ştie doar că fer. Ieronim a excelat îndeosebi prin studiile sale biblice. Aşa fiind, cu greu am putea crede că el a ignorat ceeace spune Apostolul însuşi referitor la locul naşterii sale.[3] In sfârşit

d) marele Patriarh Fotie[4] cunoaşte şi el, independent de fer. Ieronim, tradiţiunea după care familia lui Saul s'a mutat din Giscala în Tarsul Ciliciei, unde s'a născut apoi viitorul Apostol al lui Iisus Hristos.

Astăzi este îndeobşte admis în cercurile învăţaţilor că:

a) familia lui Saul este originară din Giscala Galileii;

b) cuvintele Apostolului: „eu sunt bărbat iudeu, născut (γεγεννημένος) în Tarsul Ciliciei" (F. Ap. 22, 3),[5] curmă orice discuţie în privinţa locului naşterii sale.

Cele mai proeminente figuri ale creştinismului tuturor vremurilor — Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos şi cel mai zelos propovăduitor şi plinitor al Evangheliei Lui — se trag aşadar *κατὰ σάρκα* din Galilea neamurilor.

Să vedem aici o pură întâmplare? Sau mai degrabă lucrarea Providenţei dumnezeieşti care a orânduit lucrurile în chipul acesta?

---

[1] *Gheorghiu:* S. Ap. Paul p. 19.

[2] *Gheorghiu:* S. Ap. Paul p. 20.

[3] *Gheorghiu:* S. Ap. Paul p. 19.

[4] *Migne* S. G. CI, 688 [Amfilohia 116]. Vezi şi *Gheorghiu:* S. Ap. Paul p. 19 n. 1.

[5] Codex *D.* [Bezae Cantabrigiensis] are această precizare şi la F. Ap. 21, 39: ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι Ἰουδαῖος ἐν Τάρσῳ δὲ τῆς Κιλικίας γεγεννημένος. Cf. *E. Nestle:* Novum Testamentum Graece cum apparatu critico; editio sexta decima, Stuttgart 1936, la loc.

Noi înclinăm spre ultima presupunere.

3. TARSUS — ΟΥΚ ΑΣΗΜΟΣ ΠΟΛΙΣ. [1]

Alături de însuşirile native — şi după ele — mediul în care vieţuieşte cineva îi hotărăşte în măsură covârşitoare formarea personalităţii. Se ştie de cât credit se bucură în vremea noastră propoziţiunea: „omul este produsul mediului său". Departe de noi gândul de-ai tăgădui îndreptăţirea. Ea este adevărată şi pentru Saul din Tarsus. Dar numai atât. Pentrucă Pavel Apostolul lui Iisus Hristos este creaţia altor împrejurări, cu totul independente de mediul în care i s'a plămădit fiinţa în anii tinereţii — cum se va vedea mai încolo.

Tarsul naşterii şi copilăriei beniaminitului Saul, este cu totul altceva decât o localitate mai mult pe harta vastului imperiu roman. O seamă de condiţiuni, cari de cari mai favorabile, au făcut din această aşezare omenească o veritabilă lumen Asiae şi o metropolă din cele mai răsfăţate ale imperiului cezarilor. Insaşi situaţia lui geografică parecă vrea să-ţi arate că natura i-a dăruit cu mâinile amândouă protecţia ei generatoare de prosperitate multilaterală şi trainică.

Aşezat pe vatra mănoasă a şesului cilician, desmierdat la miazăzi de Marea Mediterană care-i trimetea zefirele ei şi corăbii încărcate cu belşugul a două lumi, ocrotit la miazănoapte şi apus de culmile ninse ale munţilor Taurus iar la răsărit de lanţul munţilor Amanus, [2] oraşul Tarsus făcea mai degrabă impresia unei fortăreţe inexpugnabile

---

[1] Asupra oraşului Tarsus oferă date exacte maicuseamă *W. M. Ramsay:* The Church in the Roman Empire before A. D. 170, Londra 1893 [ed. VIII 1904]; Paul, the Traveller and the Roman Citizen, Londra 1895 (ed. VIII 1905; trad. în l. germană de *H. Groschke:* Paulus in der Apostelgeschichte, Gütersloh 1898); The cities of St. Paul, Londra (retip. 1922] *V. Gheorghiu:* S. Ap. Paul p. 21—24; *H. Böhlig:* Die Geisteskultur von Tarsos im augusteischen Zeitalter, Göttingen 1913. — *Ramsay* şi *Böhlig* sunt urmaţi de unanimitatea învăţaţilor. Aşa: *E. Jacquier:* Op. citate, *Alphons Steinmann:* Die Apostelgeschichte übersetzt und erklärt; ed. IV, Bonn 1934, *T. R. Glover:* Paul of Tarsus, Londra 1925 (noi utilizăm ed. IV, 1938), *Holzner:* Op. cit. ş. a.

[2] Tarsus zăcea la o distanţă de aproximativ 18 km. de ţărmul Mării Mediterane, la 50 km. de munţii Taurus şi la aprox. 81 km. de munţii Amanus. Cf. *E. Jacquier:* Actes des Apôtres p. 302.

decât a unui focar receptor şi reflector de cultură înaltă. Şi el a fost de fapt, atât una cât şi cealaltă. Piraţii Levantului răsbeau până la porţile lui cel puţin tot atât de anevoios ca şi vânturile aspre dela miazănoapte cari isbeau neputincioase în coastele masive ale Taurus-ului.

Originea oraşului Tarsus se pierde 'n negura vremilor.[1] E discutabil dacă a fost sau nu întemeiat de Asirieni, sub a căror stăpânire e absolut sigur că a stat mai multă vreme. Către anul 860 î. H., el este menţionat sub numele de Tarzi, de Salmanasar, pe obeliscul negru din Nimrud.[2] In veacul VI î. H., ajunge sub dominaţia Medo-Perşilor. Aflându-se în calea celebrului marş spre Indii al lui Alexandru cel Mare, oraşul Tarsus stabileşte (334 î. H.) primul contact cu spiritul elin, căruia îi va rămâne tributar de-acum înainte. In urma politicei de elenizare a Seleucizilor — al cărei exponent fusese maicuseamă Antiohus IV Epifaniu (175—164 î. H.) — o mulţime de Iudei se stabilesc aici. Oraşul ia, în cinstea regelui seleucid, numele de Antiohia (dela Cidnus).

De sub dominaţia grecească, Tarsus trece în veacul I î. H. sub stăpânirea Romanilor. La 64 î. H. Pompeius îl decretează capitală a provinciei Cilicia. Iulius Caesar are atenţiuni speciale faţă de acest oraş prosper. Tarsienii, mândri de protecţia marelui general — care, după aprecierea competentă a lui Th. Mommsen, a fost singurul geniu pe care l-a odrăslit Roma, cel din urmă om de valoare pe care l-a dat lumea veche şi primul şef al întregei civilizaţii romano-eline[3] — hotărăsc să schimbe numele oraşului lor în Iuliopolis. La 15 Martie 44 î. H., Caesar este ucis mişeleşte în senat. Adversarii lui triumfă, iar asupra celorce i-au fost credincioşi se descarcă furia conjuraţilor. Tarsus cunoaşte acum răsbunarea cumplită a lui Gaius Cassius. Primejdia nu durează mult. Marcus Antonius, credinciosul locotenent al lui Caesar, devenit triumvir (43 î. Hr.) alături de Octavianus şi Lepidus şi stăpân absolut peste

---

[1] Vezi şi *T. R. Glover:* Op. cit. p. 5.

[2] *E. Jacquier:* Actes des Apôtres p. 303.

[3] *Th. Mommsen*: Histoire Romaine, nouvelle édition trad. par *De Guerle*, Paris (fără dată), tom. VII, p. 159.

Orientul roman (40 î. H.),[1] se sili să vindece rănile Tarsului, proclamându-l urbs libera, cu drepturi proprii şi cu privilegiul scutirii de dăjdii pentru importul şi exportul de mărfuri. Octavianus, care după moartea lui Antonius (30 d. H.) rămâne stăpânul unic şi necontestat al uriaşului imperiu roman, îi întăreşte aceste privilegii[2] şi-l ridică la rangul de metropolă.

La adăpost de dintele agenţilor naturii şi de urgia oamenilor, copleşit de favorurile mai tuturor stăpânitorilor săi vremelnici, oraşul Tarsus era oarecum predestinat spre o viaţă pacinică, singura capabilă să asigure stări de înflorire ca cea de care se bucura el la vremea când, între zidurile sale, viitorul Apostol al neamurilor deschidea ochii spre vederea luminii zilei.

Această înflorire era deopotrivă de remarcabilă atât sub raport economic şi politic, cât şi în ordinea culturală şi religioasă.

Populaţia oraşului, la începutul erei noastre, era polietnică. Iudeii[3] şi băştinaşii (asiaticii) covârşiau, imprimând Tarsului un pronunţat colorit de oraş oriental. Locuitorii lui se cifrau — după Ramsay[4] — la circa 500.000 suflete.

---

[1] Toate datele privitoare la istoria profană a vremii, cari apar fără altă indicaţie, sunt luate din *Herbert Preisker*: Neutestamentliche Zeitgeschichte; Berlin 1935 [îndeosebi din tabelele sinoptice I, II şi III, p. 26 urm. şi p. 218 urm.].

[2] *Steinmann*: Op. cit. p. 259.

[3] Lucrul acesta nu mai poate surprinde pe nimeni când se ştie cu certitudine că'n veacul I al erei noastre Iudeii erau răspândiţi peste tot în imperiul roman. „Universul era patria lor". *Iosif Flaviu* (De Bello Jud. II, 16, 4] spune că nu există pe pământ nici un popor care să nu aibă un fragment, o părticică „din al nostru". *Filon* din Alexandria înşiră pe nume ţările colonizate de Iudei [Legatio ad Gaium, 36]. *Adolf Deissmann* a alcătuit o hartă a lumii cunoscute pe vremea sf. Apostol Pavel în care notează 143 de localităţi cu populaţie iudaică. Iudeii — în număr de 3—4 milioane — reprezentau o şeptime din populaţia imperiului roman. Cei mai mulţi sălăşluiau în Egipt — după *Filon* cam un milion — Roma, Siria şi Asia-mică. „In Asia mică ei erau răspândiţi peste tot. Antioh cel mare a transportat 2.000 familii de Iudei din Mesopotania şi Babilon în Frigia şi Lydia... Numărul şi prosperitatea Iudeilor din Asia-mică ne sunt atestate de numeroasele acte pe cari autoritatea romană le-a dat în favoarea lor". Comp. pentru întreg *Jacquier*: Actes des Apôtres, p. 782—786 [Excursus VI: La Diaspora Juive].

[4] The cities of St. Paul, p. 97, citat la *Steinmann*: loc cit. Astăzi Tarsus este un orăşel cu abia 10 000 locuitori. Cf. *Jacquier*: Actes des Apôtres, p. 303.

Ocupaţiunea de căpetenie a Tarsienilor era negustoria. Aşezarea prielnică a oraşului trebuia să aducă după sine desvoltarea unei vieţi industriale şi comerciale de primul rang. Prin mijlocul lui curgea râul navigabil Cidnus, care făcea legătura cu Marea Mediterană. Apele lui primeau corăbiile cari veneau încărcate cu mărfuri din toate părţile imperiului roman, iar pe de altă parte distribuiau cantităţi imense din preţiosul lemn de construcţie al munţilor Taurus, care era concentrat aici pentru a lua calea mărilor.

Căile de comunicaţie terestră nu-i erau mai puţin favorabile. In veacul I al erei noastre, reţelele de drumuri ale Asiei mici erau în perfectă stare.[1] O cale comercială şi strategică totdeodată traversa Asia mică dela apus la răsărit. Pornind dela Troia, ea se îndrepta către Pergam, Sardes şi Filadelfia. La Laodicea, calea aceasta se întâlnea cu cea care venea dela Efes, ca să se bifurce apoi. O ramură cobora la Atalia, în Pamfilia, iar cealaltă străbătea Antiohia Psidiei, Iconium, Listra şi Derbe, răsbătând apoi prin Porţile ciliciene la Tarsus. De-acolo, ea se continua prin şesul cilician, trecând prin Porţile siriene ale munţilor Amanus în Orientul îndepărtat.

Tarsus zăcea aşadar la confluenţa a două lumi. Porţile ciliciene erau fereastra care dădea înspre lumea greco-romană, iar Porţile siriene îi înlesneau accesul spre răsăritul semitic-babilonic. Mai adăugăm la cele zise calitatea lui de oraş comercial liber cu toate privilegiile ce decurg din ea şi avem atunci măsura exactă a prosperităţii şi animaţiei acestui oraş răsfăţat.

Situaţia politică-socială a locuitorilor lui, nu era deloc mai prejos faţă de starea materială prosperă a oraşului. Iudeii şi băştinaşii asiatici se bucurau de deplinătatea drepturilor cetăţeneşti. Posedarea acestora era o condiţie sine qua non pentru dobândirea dreptului de cetăţean roman. Acesta reprezenta suprema onoare la care putea râvni un supus al cezarilor. O mulţime de privilegii erau împreunate cu el. Pe lângă acestea, faptul că el se acorda de către

---

[1] Cf. *Tricot*: Op. cit. p. 73.

stăpânirea romană cu multă sgârcenie, îl făcea şi mai dorit.[1]

Tarsienii se pare că au început să fie înzestraţi cu dreptul de cetăţean roman încă de pe vremea lui Pompeius, iar Iulius Caesar, Marcus Antonius şi Octavian Augustus — a căror atitudine favorabilă faţă de oraşul Tarsus am avut prilejul s'a subliniem mai sus — trebue să fi continuat a-l distribui cu destulă generozitate. Altfel nu ne-am putea explica faptul că familia lui Saul îl poseda încă înainte de naşterea acestuia.

Desigur că prosperitatea şi vaza de care se bucurau cetăţenii oraşului Tarsus au fost acelea cari au contribuit în mai largă măsură la desvoltarea înaltei sale culturi, care ajunge la culminaţie tocmai în veacul I al erei noastre. Cu această cultură aleasă, cu morala sa austeră şi abia după acea cu religia sa se impune oraşul Tarsus în istoria profană a lumii vechi. Pavel Apostolul lui Iisus Hristos îi va agonisi suprema faimă: aceea de-a fi dat creştinismului pe cel mai strădalnic propovăduitor şi plinitor al Evangheliei mântuirii neamurilor.

Lumea greco-romană excela la începutul erei noastre prin o bună administraţie, prin cultură filosofică şi, în ordinea religioasă, printr'un politeism agonizant. Prima era specialitatea stăpânitorilor romani. A doua era maicuseamă

[1] Câtă vreme statul roman se reducea la cetatea Romei, dreptul de cetăţean roman îl aveau numai locuitorii capitalei. Dela 87 î. H., el a fost întins asupra populaţiei întregei Italii. Marii comandanţi romani, începând cu Marius, au fost autorizaţi adeseori să confere acest drept şi străinilor cari aduceau servicii excepţionale ţării. Sclavii cetăţenilor romani dobândeau automat cetăţenia romană, odată cu actul de eliberare. Cezarii îl confereau la'ntâmplare sau după capriciile lor. Dela Claudius încoace [41—54 d.H.], oricine putea cumpăra dreptul de cetăţean roman. Tribunul Claudius Lisias confirmă acest fapt: „eu am dobândit această cetăţenie cu multă cheltuială" (F. Ap. 22, 28). *Dio Cassius* [60, 17] spune că Messalina, desfrânata soţie a împăratului Claudius, a făcut afaceri rentabile cu negocierea dreptului de cetăţean roman. Faptul acesta e adevărat că i-a scăzut oarecum valoarea, dar nu l-a anulat-o. Insuşi împăratul Claudius înţelegea să vegheze ca prestigiul său să rămână câtuşi de cât intact. Dovadă? Populaţia din Rodos a fost despuiată (44 d. H.) de acest drept, fiindcă ucisese câţiva cetăţeni romani. Mai rău decât aceştia au păţit-o, din aceeaşi pricină, Licienii: ţara lor a fost încorporată la Pamfilia, iar ei vânduţi ca sclavi.

Vătămarea unui cetăţean roman, era socotită drept crimă de înaltă trădare. Lex Valeria (509 î. H.) şi Lex Porcia (248 î. H.) interziceau lovirea de orice

creaţia Grecilor. Iar decadenţa politeismului păgân fusese cauzată de năvala religiilor de mistere ale Orientului la Roma, mânate într'acolo fie ca „pradă de răsboiu" în urma carelor de triumf ale învingătorilor romani, fie printr'o infiltraţie lentă, pentru care unificarea politică şi administrativă a imperiului oferea cele mai prielnice condiţiuni. „Dignus Roma locus quo deus omnis eat" — zicea Ovidiu".[1]

Istoriografii vremii aceleia subliniază în unanimitate un fenomen foarte curios. Romanii, excelenţi luptători şi organizatori, au cucerit Orientul. Acesta, la rândul său, a cucerit Roma. Era aici ceva mai mult decât un schimb de idei şi de civilizaţie: triumful integral al spiritualităţii răsăritene asupra apusului. Exponentul acestui răsărit devenit din supus biruitor — pe altă cale decât cea a armelor — n'au fost religiile de mistere ale Orientului, ci filosofia greacă. Cele dintâi au intrat ca parte în întregul sincretismului religios preconizat de împăratul Augustus, care a dat greş precum se ştie. Filosofia greacă însă, a biruit pe toată linia. Perceptele ei răsunau în agorele romane, unde şarlatanii făceau o concurenţă serioasă filosofilor de vocaţie. Ea pătrunsese în casele patricienilor prin acei pedagogi ai aristocraţiei romane, cari erau ceva mai mult decât nişte dascăli de elineşte: reprezentanţi veritabili ai suplului spirit eladic. Ea

---

fel — şi malcuseamă cea cu vergi — a unui cetăţean roman. Cetăţenii romani se bucurau de scutiri de dăjdii şi de pedepse dezonorante [d. ex. tortura sau răstignirea]. Orice delict ar fi comis, ei aveau dreptul să ceară să fie judecaţi de cezar. Simpla rostire a solemnei formule: „Apelez la împărat" (Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι) la care va recurge şi sf. Apostol Pavel [F. Ap. 25, 11], avea puterea de a rupe orice jurisdicţie provincială. Ceice uzurpau calitatea de cetăţean roman, erau pedepsiţi cu moartea. Magistraţii cari n'o respectau cu stricteţe erau degradaţi şi declaraţi incapabili să mai îndeplinească vre-o funcţiune publică.

Iosif Flaviu [Antiquitates Iudaicae XIV, 10. 13—19], spune că în veacul I al erei noastre, mulţi Iudei aveau dreptul de-a putea rosti, când voiau să li se deschidă toate uşile formidabilului imperiu al cezarilor: „Civis Romanus sum"! [Cf. *Steinmann*: Op. cit, p. 187—188 şi *Jacquier*: Actes des Apôtres, p. 506—507 şi 695).

[1] *Cyril Martindale*: La religion des Romains, in: *Ioseph Huby*: Christus Manuel d'histoire des religions; Paris 1927 p. 542.

Asupra deplasărilor zeităţilor păgâne ale orientului înspre Roma, a scris pagini definitive învăţatul *Franz Cumont*: Les religions orientales dans la paganisme romain (Annales du Musée Guimet, Bibl. de Vulgarisation, tom. 24); Paris 1906.

răsbise până şi'n palatele cesarilor şi anume, tocmai prin doi din cei mai străluciţi fii ai Tarsului păgân. Cum vom vedea.

Dintre numeroasele curente filosofice cari circulau în lumea greco-romană, stoicismul ajunsese în Tarsus la o adevărată hegemonie, imprimând oraşului caracterul său de seriozitate şi de severă moralitate.[1] Reprezentanţii săi cei mai iluştri au fost Atenodorus din Tarsus şi Nestor, amândoi perceptori imperiali.

Atenodorus[2] (74 î. H.—7 d. H.) era fiul ţăranului Sandon din satul Canana de lângă Tarsus. De aici numele lui de Atenodorus Cananites. A fost discipolul marelui Poseidonius. Impăratul Octavianus Augustus, în tinereţe, a şezut la picioarele lui în Apolonia (Epirus), i-a ascultat învăţăturile şi i-a urmat poveţele toată viaţa. Patru ani a petrecut filosoful tarsian la Roma. Pe la anul 15 î. H. s'a reîntors în patrie copleşit de onoruri — Octavianus îl numea „prietenul meu" — şi încărcat de aur, luând parte activă la purtarea trebilor obşteşti ale oraşului şi bucurându-se de-o vază excepţională. După moarte, tarsienii i-au ridicat un templu (Heroon), care devenise loc de pelerinaj. Ziua morţii lui era serbată an de an, cu multă cinste.

Perceptele morale ale lui Atenodorus — „pentru fiecare om conştiinţa este dumnezeul său"; „poartă-te cu oamenii ca şi când te-ar vedea Dumnezeu şi vorbeşte cu Dumnezeu ca şi când te-ar auzi oamenii" etc. — au devenit bun comun, au circulat şi au înrâurit în chip simţitor — şi eficace — asupra concetăţenilor săi.

Ideile lui Atenodorus din Tarsus le cunoaştem numai din filosofia lui Seneca (3? î. H.—65 d. H.) asupra căruia a exercitat o influinţă covârşitoare.

---

[1] In uşuraticele oraşe ionice, femeile umblau pe stradă sumar îmbrăcate şi aveau atitudini provocatoare. La Tarsus, ele apăreau în public numai voalate. Cf. *Holzner*: Op. cit. p. 5. Cât de onorabilă era această situaţie, se poate vedea prin contrast cu imoralitatea notorie a vremii, pe care o zugrăveşte printre alţii *Th. Mommsen*: Op. cit. tom. VII p. 242 urm., 245 urm.

[2] Comp. pentru întreg *Steinmann*: Op. cit. p. 260: *Jacquier* : Actes des Apôtres p. 303; *Holzner*: Op. cit. p. 4—5.

Celălalt filosof stoic din Tarsus, Nestor, a fost perceptorul lui Marcellus şi (probabil) al viitorului împărat Tiberius.

Tarsus poseda şi o Universitate[1] celebră, care cultiva în primul rând retorica. Instrucţia începea cu copiii dela vârsta de 6—7 ani. Dela 12 ani începea învăţarea gramaticii şi geometriei, iar dela 14 ani filosofia.

Pe teren cultural, Tarsus rivaliza cu Atena şi Alexandria. Un contimporan al sf. Apostol Pavel, geograful Strabon, susţinea că Tarsus le-a întrecut pe acestea. După el, nici o altă cetate a lumii vechi nu dispunea de atâtea şcoli şi de atâţia dascăli ca Tarsus şi în vremece Roma, Alexandria şi alte centre culturale erau pline de învăţaţi tarsieni, aici mai toţi studenţii şi profesorii erau băştinaşi.[2]

Religia tarsienilor reprezenta un mozaic de credinţe importate din Persia, Grecia, Frigia, Siria şi Egipt. Se pare însă că ei au acordat zeiţelor străine mai mult o ospitalitate binevoitoare şi mai puţină adoraţie din inimi purceasă. Ormuz, Mithra, Adonis, Heracles, Atena, Cibela şi Isis îi interesau prea puţin pe aceşti zeloşi închinători ai zeului localnic Baaltars (Stăpânul Tarsului), căruia îi era subordonat zeul Sandan (contopit mai târziu cu grecul Heracles). Sandan era zeul vegetaţiei şi geniul bun al agricultorilor. Pe monedele vremii, el apare îmbrăcat ţărăneşte. In fiecare an, într'o anumită zi, chipul zeului era purtat în procesiune prin oraş, şi apoi ars pe rug. Moartea lui reprezenta nimicirea vegetaţiei de către soarele torid al verii. Invierea lui, care se serba cu un entuziasm debordant, simboliza reînvierea naturii, reînverzirea pământului.

Ideia morţii şi învierii zeilor era ceva caracteristic pentru religiile de mistere ale Orientului. Ceremoniile religioase organizate de tarsieni în onoarea lui Sandan, reprezintă una din variantele ei, aşa cum Sandan însuşi nu este altceva decât o variantă a lui Osiris sau Attis.

---

[1] După *Ramsay* [la *Steinmann*: Op. cit. p. 259], şcoala din Tarsus merită numele de Universitate fiindcă întrunea condiţiunile necesare în acest scop şi anume: libertatea de a preda şi de-aţi putea însuşi învăţătură [Freiheit des Lehrens und Freiheit des Lernens].

[2] Cf. *Tricot*: Op. cit. p. 6—7.

Alături de înfloritoarea sa viaţă comercială, de cultura sa superioară şi de templele sale, Tarsus se mai mândrea cu o seamă de amintiri romantice, legate de unele celebrităţi ale antichităţii.

Oraşul Tarsus era mândru de-a putea socoti ca cea mai preţioasă comoară a sa mitologica lance a lui Apollo. [1]

Am amintit mai'nainte că'n drumul său spre Indii Alexandru cel Mare a poposit aici. Undeva, în apropierea frumoasei cataracte a râului Cidnus, situată în vecinătatea oraşului, se zice că şi-ar fi aşezat tabăra marele căpitan. Infierbântat de marş şi de friptoarea soarelui, Alexandru cel Mare s'a aruncat în apa glacială a râului ca să se răcorească. După câteva minute, zăcea ca mort în mâinile bravilor săi Macedoneni. Puţin a mai lipsit — zice Holzner [2] — ca splendida expediţie a cuceritorului să se sfârşească aici. Istoria lumii ar fi luat atunci alt curs.

Pe Cidnus în sus, urca la anul 41 î. H. corabia luxuriantă a Cleopatrei VII. Celebra stăpână a Egiptului, înconjurată de o strălucire cum tarsienii n'au mai văzut, venea cu alaiul unei afrodite să cucerească inima romanului Marcus Antonius. Şi în sfârşit, aici a rezidat oarecând, ca guvernator al Ciliciei, Marcus Tullius Cicero.

Tarsus se mai bucura de privilejul de-a adăposti între zidurile sale câteva locaşuri de preamărire a unicului şi adevăratului Dumnezeu. Din sânul închinătorilor Lui, se naşte aici cel căruia Tarsus îi datoreşte favoarea de-a fi intrat şi de-a fi pomenit cu cinste pururea în istoria creştinismului— adică'n istoria veciniciei.

---

[1] Cf. *Holzner*: Op. cit. p. 9.

[2] Op. cit. p. 6

ALEGERI DE PREOŢI ÎN TRECUT

De Preot Dr. LIVIU STAN
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

In trecutul bisericii noastre ortodoxe ardelene, precum se poate constata dintr'un număr destul de mare de documente cari privesc anumite instituţiuni de drept sau practici canonice existente înainte de reformele şaguniene, instituirea clerului parohial, ca şi a vlădicilor de altfel, se făcea prin colaborarea credincioşilor mireni, cari într'o formă sau într'alta, îşi spuneau cuvântul la actul prealabil de alegere a candidaţilor apţi pentru a ocupa posturile devenite vacante în rândurile clerului străjuitor al sufletelor lor.

Obiceiul acesta străvechiu, având legături originare cu practica Sf. Apostoli, şi păstrat în tezaurul instituţiunilor noastre de drept bisericesc din veac până azi, îl mărturisesc nenumărate acte de alegere sau de recomandare, întocmite de obştiile dreptcredincioase şi date candidaţilor spre a se prezenta cu ele vlădicilor, sau trimise direct acestora, cu rugămintea să-i hirotonească pe cei aleşi sau recomandaţi prin numitele acte întărite cu peceţi şi semnături de-ale fruntaşilor, juraţilor, gocimanilor sau bătrânilor satului.

Dar nu numai la noi în Ardeal, ci pe întreg cuprinsul pământului locuit de Români şi ocrotit de Biserica ortodoxă, practica aceasta era comună. Fireşte că formalităţile ce se observau la asemenea acte difereau după provincii, ba chiar după regiuni şi chiar după sate.

Pe la începutul veacului al XIX-lea, pe când din „mila crăiască" încă n'ajunsesem a avea episcop român ortodox în Ardeal, se luase o măsură generală, se dăduse o normă obligatorie pentru toţi românii ortodocşi din Ardeal, potrivit căreia, obştiile parohiale aveau să se pronunţe asupra a 3 candidaţi aleşi şi propuşi de 12 juraţi ai satului în înţelegere cu protopopul.[1] Această normă impusă la anul 1804, n'a fost respectată întru toate nici măcar în apropierea Sibiului, tocmai fiindcă procedeul formal de alegere sau de recomandare a candidaţilor era prea variat. Incercarea

[1] M. Voileanu: Icoane din viaţa bisericii. Anul 1804. Sibiu 1926, p. 45—48.

de unificare a acestuia, produsă la 1804, a rămas fără rezultatul dorit, precum ne-o dovedesc două acte răşinărene din anii 1811 şi 1815, pe cari le dăm mai jos cu ortografia originală.

ADEVERINTZA

Prin kare de stire fatsem schi dem Tuturor tselor tse li sze kade a sti în Rindul atsesta fiind ke Obitseju au fost schi am avut ka pe linga Preotzij rinduitze sze maj fie unul Supernumerarius Szau kum sze zitse Kapelan tselora laltzi, schi nu ku greujerje atselor Preotzy fore numai en Buna Vointza de tsei va da Pentru Szluschba, în ke schi Diacon au fost ascha atsel Obitseju nam vrja asze pereszi, tsi maj tare al interi. Pentru atseje kunoszkund schi Stijnd pe Kutsernikul Schi den Bun nume Vaszellij Popp, deszpre o partie deszpre Njam Bun Schi fore nitse o Prihana, tare despre alte en Podobit ku envatzatura: rumunaske, Latinaske, Nemtzaske Kit schi Unguraske; Prekum schi Atestatumurile Sale de la Skole Szau dela Profesor piar — el Dovadesk karrele dupe purtare Sza tse bune, Schi maj la nalte Trapte, Sze potje redika, pintru atse schi noj maj schoss Iskelitzi Preotzi, Szuratz, Batrinj, den preune ku tote obstje Szlobudului Schi Kreeskului Szad Ressinar ej dem atsasta recomandatia Schi el poftim Capelan, ka la vrema de vacatia la vrio parachi de a Ressinarului dinsul Se Urmeze, insa ne Rugem La o Lipse ka atsasta sze sze en gedue Schi dela tsej marj atseasta vojintza Schi tserere a nostre intindem Ku mare omilintza, Schi dem la pretsinstitul Consistorium atselor ne unjti dem mare Principatul Ardialului, Ku atsest Sfurszit Conoscute Sze fie despre kar Schi noj intre atses Gratej remunem Schi Sintjem.

Ressinarij la anul (1)811 a 24 Ianuarij.

Iuon Szass, Sedjan		Iuones Mutz, Sudje
Vaszelit Scherb „	L. S.	Coman Scherb, Importji
Bukur Respopa		Serb al popi Opre, Szurat
Njagoi Gottie		Vlad Boszdojina „
Koman Duka		Coman Ontsa „
Bukur Grebenje		Alleman Bontsile, Sint
Manij Borra		Manij Burszan
Manij Szurka		Alleman Siman
Mihai Bodilla		Dumitru Lepedat
Koman Hambeschan		Pasku Brotoj
Scherb Hojdre		Iuon Bukurel
Bucur Vladeschel		Bukur Dregoi
Scherban Tsoran		Kostandin Szass
Nikulai Tsutzan		Bukur Brattu

Stan Uretje	Dregoi Minje
Badu Mutz	Alleman Floka
	Iosiff Hambeschan
	Alleman Hojdre
	Bukur Dragomir
	Niagoi Mutz
	Opre Martin
	Mihai Tsutsan
	Roman Roman

Scherban Szass Vornik ku tote obstje Szatului.

Prin
Stephan Viener m. p.
Pagi Notarius

ADEVERINZE

Mai Sosz iszkelitul Sudje Suratzi, botrîni schi tselatzi Lekutori a Ressinarului fatsem prin atsasta tuturor Kerora Sze Kuvine enstinzare prekum Noi bine schi de amerunlul Szokotind deszpre o parte szlusbele kare repeoszatul Perintele Koman, Perintele Szavu, prekum schi fii atsesztuja Perintele Szavu, schi repeuszatul Perintele Dan, ka Parochi schi Pesztori szufletesti schi Năoo, Porintzilor schi Moschilor Nostri, fore deszpre alteparte Szavu acum de un an de zile au fekut ka daszkel, Fetsorul mai szusz perintelui Szavu. adeka Danil Popovits, prekum schi hernitsia kare vedem ke o are, Schi Purtare tse bune ku kare pene akuma au foszt, schi prekum szentem enkredintzatz ke va avea schi de aitsa nainte am voit prin astaszta a noasztre szkriszore, schi endatoratzi neam tzinut al enkredintza prekum noi kend szeva templa Lipsze lenge Beszepika noasztre de Diakon pe altul nu poftim de ket pe pominitul Daszkel Danil Popovits, Schi pentru atseja, noj de akum ei dem envoirja noasztre ascha ka atunsa sze nuo mai petum Skjmba tsi ka pelenge densza szesze poate Diaconi schi fiind lok asze schi preotzi kare anoaszte fegedintze, kasze poate oare kind schi oare entse lok a ave depline enkredere, ku Iszkelitura anumelui nosztru pelenge punerja Deschetelor noasztre, schi ku Petschete Szatului am enterito.

Ressinar den 14-ten Maij (1)815.

× Iuon Szasz		Coman Scherb Gudje	
× Coman Hambesan		Neagoje Mutz Szyndje	
× Coman Ducka	L. S.	Scherban al Popi Opre	Dorfs Geschworner
× Manj Barra		Wladt Boszdogine	
× Scherb Huodre		Alleman Bontsille	
× Buckur Tsoran	Ku Mina me	Coman Uontse	

× Manj al Popi Iacob
× Manj Pints
× Mihaij Czinku
× Buckur Dragomir
Sämtliche Dorfes
× Serban Szasz
× Alleman Szimon
× Manij Bontsille
× Buckur Zmunkin
× Ioan Lungu
× Buckur Uontse, Wortman
× Manj Dsurka
× Buckur Grabenie
× Mihaij Bodille

Durch
Michael Klein, jun(ior)
Not. loci.

Primul act este o *„adeverință“*, dată de către obștea Rășinarului, „preacinstitului Cosistorium acelor neuniți dem mare Principatul Ardialului“, prin care Vasile Pop, un fiu al Rășinarului, se recomandă pentru a fi hirotonit capelan, și-apoi, cu trecerea vremii, preot paroh, în care scop, cu mare umilință, cei mai mari sunt rugați să îngădue îndeplinirea dorinței obștei.

Dacă analizăm mai deaproape acest act, datând din primul an al păstoriei episcopului Vasile Moga, trebue să remarcăm în general că el cuprinde două anomalii de drept. Și anume, se alege un candidat la preoție, capelan, și totodată și preot pe viitor, în postul ce va deveni vacant. Deci o alegere prematură pentru un post ce încă n'a devenit vacant. Apoi, printr'un singur act de alegere se designează persoana aptă pentru două posturi ce vor fi ocupate succesiv.

Trecând la lucruri mai mărunte, din el aflăm că în Rășinari, era pe vremea aceia pe lângă parohii obicinuiți și un preot ajutor sau capelan, care-i suplinea pe parohi, fără a avea o retribuție prin care el să îngreuieze pe ceilalți preoți, ci mulțumindu-se numai cu „ce-i va da pentru slujbă“ ceilalți preoți. Din act mai rezultă că alegerea capelanului Vasile Pop, și probabil și alegerea altor capelani ai Rășinarului, nu s'a făcut numai de către obștea credincioșilor, ci și de către preoții în funcțiune împreună cu obștea. Nimic mai firesc de altfel, ca tocmai alegerea capelanului să se săvârșească și după cuvântul preoților cărora

avea să le fie ajutor subaltern. Nici alegerea celorlalţi clerici, fie diaconi, fie preoţi parohi, nu era firesc să se fi săvârşit fără de concursul clerului în funcţiune a oricărei localităţi, ce putea, asemenea Răşinariului, să aibe un număr mai mare de slujitori ai altarului. Fapt este că până acum, la noi foarte puţine sunt actele date la iveală din cari s'ar vedea că şi preoţii existenţi într'o localitate erau chemaţi să se pronunţe asupra viitorilor lor colegi, dar poate nici nu era necesară o menţionare specială a lor în actele de alegere, socotindu-se ca ceva ce se'nţelege dela sine că ei nu puteau fi trecuţi cu vederea.

Adeverinţa de alegere nu e iscălită de preoţi, cu toate că în însuş cuprinsul ei cetim: „noi mai jos iscăliţi Preoţi, Juraţi, Bătrâni, dimpreună cu toată obştea slobodului şi crăiescului sat Răşinar".

Intre cei ce iscălesc adeverinţa în număr de 40 de inşi, se distinge primarul comunei (Judele), viceprimarul (Sindie), apoi câţiva juraţi, vornicul şi restul săteni bătrâni, iar la sfârşit se mai adaugă: „cu toată obştea satului".

Obştea satului Răşinari avea pe vremuri, ca obşte a unui sat slobod şi crăiesc, o reprezentanţă compusă din primar, vice-primar, juraţi şi 40 de bătrâni. Această reprezentanţă conducea comuna, şi din actul nostru de alegere a capelanului Vasile Pop, se vede că tot ea alegea şi pe preoţi, îndeplinind aşadar o îndoită funcţiune civilă şi bisericească. Numărul juraţilor, cari şi ei îndeplineau şi funcţiuni civile şi funcţiuni bisericeşti, varia după localităţi până la 12.[1] Numărul celor din Răşinari era de 3, după iscăliturile primului act, sau de 4, după mărturia actului celui de-al doilea.

Numitul capelan Vasile Pop, pe care „adeverinţa" consătenilor săi ni-l prezintă ca pe un om „împodobit cu învăţătură: rumânească, latinească, nemţească cât şi ungurească" şi care se iscălea uneori „Vasile Pop de Şteaza sive Iacobici, diacon şi dascăl normalicesc", a fost într'adevăr un om învăţat şi iubitor de carte. El se născuse la 1783 şi era fiul popii Iacob din Răşinari. Ca atare, se iscălea şi Vasile Popovici (fiul popii) şi Vasile Iacobici (fiul lui

[1] St. Stinghe: Documente. Braşov 1901, vol. I, p. 238.

Iacob). Dornic de învăţătură, studiase la Cluj filosofia, pe care o şi isprăvi la anul 1808 toamna. Deşi ales capelan la 24 Ianuarie 1811, el ajunge abia la 1814 diacon şi dascăl normalicesc, funcţionând până la 1816, când ajunse preot, păstorind numai 22 de ani, căci muri la 1838.[1]

Dacă stăruim cu atenţiune asupra celui de al doilea act, sau asupra *„adeverinţii"* ce i s'a dat lui Daniil Popovici dascălul, de către Răşinăreni la 14 Maiu 1815, constatăm acelaş caz de alegere pentru o slujbă ce încă nu devenise vacantă. Caracteristic e că alegătorii se leagă, dându-şi învoirea mai devreme decât ar cere nevoia, în aşa fel, ca atunci când se va ivi de fapt nevoia de a se diaconi dascălul, ei să nu-şi mai poată schimba învoirea. Deasemenea printr'un singur act de alegere se designează persoana pentru două oficii ce le va ocupa succesiv; întâiu pentru diaconie şi-apoi pentru preoţie.

Actul iscălit se dă pentru „ca să poată oarecând şi oare în ce loc a avea deplină încredere", vizându-se fireşte prin acel oare ce loc, consistoriul. El poartă numai 25 de iscălituri, având însă acelaş caracter oficial ca şi cel anterior, şi fiind emanat dela aceiaş reprezentanţă a comunei, întrunită în număr mai mic. Numărul juraţilor e aci de 4. Judele şi sindia (sindicul) sunt iscăliţi tot la loc de frunte.

Dascălul Daniil Popovici, căruia i s'a dat adeverinţa citată, este înrudit cu Vasile Pop, cel ales capelan la 1811. Se născuse în Răşinari la 1787 şi a servit ca preot între 1817—1866.[2] Este tatăl preotului Sava P. Barcianu, şi bunicul profesorului Dr, Daniil P. Barcianu.

Aceste două acte, păstrate în arhiva familiei părintelui consilier mitropolitan E. Cioran din Sibiu, ne dovedesc existenţa în Răşinari a unui procedeu formal deosebit de cel general impus prin norma dela 1803—1804, care în principiu nu se schimbase sub păstorirea episcopului Vasile Moga (1810—1845), dar care în realitate se prezenta foarte variat, uneori chiar fără nici o asemănare formală cu cel impus oficial la 1804. Din timpul păstoriei lui Vasile Moga ni s'au mai păstrat şi alte acte de alegere sau de „candidaţie" a preo-

[1] Monografia Şcoalei primare Octavian Goga din Răşinari. Sibiu 1936 art. „Şcoala din Răşinari până la 1836, de Prot. E. Cioran.

[2] E. Cioran: O familie de preoţi din Răşinari, în Revista Teol. Sibiu 1912.

ţilor, din cari rezultă acelaş lucru, că sub păstoria sa adecă, nu s'a observat procedeul formal care era oficial în vigoare, ci respectându-se în principiu alegerea sau candidaţia din partea parohienilor, însăşi forma acestor acte diferea după localităţi şi regiuni. [1]

In cazurile speciale pe cari ni le prezintă actele induse, n'avem de-aface cu alegeri obicinuite, ci cu două designări de persoane făcute înainte de a deveni vacante posturile pentru cari sunt ele indicate. Deşi de fapt, în primul act, alegerea se face pentru postul vacant de capelan, totuş această alegere de capelan, apare şi ca alegere de preot paroh întrucât se specifică în act, că dacă se va face loc liber în rândul preoţilor parohi, atunci acel loc să-l ocupe capelanul cel ales acum. Precum s'a văzut, avem două cazuri deosebit de interesante în aceste acte de „candidaţie". Unul e alegerea prematură, alegerea fără niciun temeiu legal, săvârşită înainte de a avea pentru ce o face, înainte de a se fi produs vacantarea posturilor sau funcţiunilor vizate. Este acest caz o arvunire de persoane, o tocmire sau o angajare fără a se preciza mai deaproape sau a se determina timpul când ea ar deveni operantă. Al doilea caz este acela al designării printr'un singur act de alegere a unei persoane pentru două posturi ce se vor ocupa succesiv. Deşi alegerea clerului prin credincioşii obştiilor parohiale îşi are temeiurile ei indiscutabile, totuş alegerile acestea survenite în viaţa bisericii „szlobudului schi kreeskului szad Ressinar", sunt cu totul neobicinuite şi străine oricărui principiu de drept. Dar chiar această nepotrivire a lor cu vre-o regulă de drept, trădează grija mare pe care o puneau credincioşii şi interesul deosebit pe care-l aveau pentru slujbele bisericii şi pentru persoanele ce trebuiau să le îndeplinească.

In regulă generală, designarea acestor persoane, fie printr'un procedeu comun, fie printr'unul neobicinuit, se făcea cu titlul de recomandaţie sau „candidăţie" din partea obştiilor parohiale, rămâind la aprecierea forurilor conducătoare bisericeşti acceptarea candidaţilor.

---

[1] Compară E. Cioran: O instituire de preot acum o sută de ani, în Revista Teologică, Sibiu 1937, Sept., p. 322 sq.

ECLESIASTUL

SCURTE NOTE EXPLICATIVE[1]

De Preot Dr. NICOLAE NEAGA
Profesor la Academia teologică „Andreiană"

III. VREMEA TUTUROR LUCRURILOR. DEOSEBIREA OMULUI DE DOBITOC

Capitolul III arată necesitatea omului de a se încadra în ritmul legii eterne, care stabileşte mersul tuturor lucrurilor. Coroană a creaturilor, omul este făptură modelată după chip dumnezeesc.

1. *Pentru orişice este o clipă prielnică şi vreme pentru orice îndeletnicire sub cer.*

Pământeanul nu poate schimba mersul evenimentelor. Fiecare întâmplare îşi are momentul ei determinat în baza preştiinţei lui Dumnezeu. E necesar să ştii aprecia care este clipa cea mai prielnică pentru a o utiliza.

2. *Vreme este de a te naşte şi vreme să mori. Vreme este să sădeşti şi vreme să smulgi ceeace ai sădit.*

Evenimentele se întâmplă la terminul oportun. Omul nu poate scurta terminul hotărât până la naştere, nici nu poate lungi firul vieţii sale, oricât de sădită ar fi în fiinţa sa dragostea de viaţă. Săditul ca şi smulsul se fac în anotimpul potrivit pentru astfel de lucruri, căci timpul îşi are legile lui, pe cari nu le poţi nesocoti.

3. *Vreme este să răneşti şi vreme să tămădueşti; vreme este să dărâmi şi vreme să zideşti.*

Rănirea (de multeori mortală) se întâmplă în războiu. Şi forţa publică deţine uneori dreptul de a răni, sau de a pedepsi cu moartea. Aceste sancţiuni îşi au raţiunea lor de a fi aplicate, deşi nu totdeauna sunt juste.

Omul care simte în sine misiunea pentru înfăptuiri de seamă e împins spre acţiune de forţe tainice, dărâmă ce alţii au făcut rău, schimbă, îndreaptă pentruca din nou să clădească.

---

[1] Urmare dela pag. 169.

Unii comentatori încadrează şi pe Dumnezeu între aceste antiteze. Dumnezeu răneşte şi vindecă „prăbuşeşte pe nelegiuit şi încearcă pe credincios cu binecuvântări" (Prov. XXI $_{12}$; XXVIII $_{20}$).

4. *Vreme este să plângi şi vreme să râzi, vreme este să jeleşti, şi vreme să dănţueşti.*

Acest nou grup de antiteze, „plâns... râs", are caracterul unei ziceri proverbiale (ca de ex. „a plânge cu ceice plâng"). Jelirea e semnul întristării, dansul cel al bucuriei. Manifestările acestor sentimente îşi au rostul şi timpul bine precizat. Neţinând seamă de împrejurări s'ar putea întâmpla inconvenientul semnalat de Mateiu XI $_{17}$: „V'am cântat din fluer şi n'aţi jucat; v'am cântat de jale şi nu v'aţi tânguit".

5. *Vreme este să arunci pietre şi vreme să le strângi; vreme este să îmbrăţişezi şi vreme este să fugi de îmbrăţişare.*

Pietre se pot arunca cu gând rău (im feindlichen Sinne, cum zice neamţul). Arunci în ogorul altuia pentru a-l păgubi, arunci din corpul unei clădiri, pentru a o dărâma. Nu se ştie la care caz face aluzie Eclesiastul, poate — vorbind generic — la amândouă. Profesorul Popescu-Mălăeşti zice că „în războiu, spre a înfometa pe duşman, se aruncau pietre pe ogoare. Ca să semene ogorul trebuia să se adune pietrele". De bună seamă se gândeşte la obiceiul cunoscut din IV Regi III $_{25}$, când Israeliţii au dărâmat toate cetăţile Moabiţilor şi în toate ogoarele cele mai bune au aruncat piatră şi le-au umplut de pietre... Alţii vorbesc de pietrele dela templul dărâmat, unde (conf. Marcu XIII $_{2}$) „nu va rămânea piatră pe piatră, care să nu se risipească".

Strângerea (cu scop folositor) a pietrelor se face înainte de semănat, (aşa cum în Isaia V $_{2}$ s'a curăţit pământul de pietre apoi s'a sădit viţa de vie), sau în vederea ridicării unei clădiri.

Imbrăţişatul este, în Vechiul Testament, simbolul amiciţiei, al afecţiunii, al iubirii, precum este spălatul picioarelor unui oaspe simbol al ospitalităţii, sau înclinarea (închinarea) simbolul supunerii, al devotamentului sau reverinţii. Imbrăţişatul de aici este gestul care însoţeşte sentimentul de dragoste pe care îl nutreşte cineva faţă de-o altă persoană.

Îmbrățișatul este împreunat cu sărutatul. Prietenii și rudeniile de amândouă genurile se îmbrățișează și sărută la întâlnire și despărțire. Așa auzind Laban de sosirea lui Iacob, fiul surorii sale, a alergat întru întâmpinarea lui și îmbrățișându-l, l-a sărutat (Fac. XXIX $_{13}$), iar Iacob simțindu-și sfârșitul apropiat își îmbrățișează și sărută rudeniile (Fac. XLVIII $_{10}$).

6. *Vreme este să agonisești și vreme să prăpădești, vreme este să păstrezi și vreme să arunci.*

Pentru a-ți crea o situație socială sau materială, pentru a dobândi un succes personal sau a fi folositor mulțimii, se cere nu arareori o stăruință eroică și iscusință, ceva asemenea negustorului „care strânge mărgăritare bune", cum numește Iisus (Mat. XIII $_{45-46}$) pe omul care se îmbărbătează pentru agoniseli de preț. Intre a agonisi și „a prăpădi" există un contrast izbitor. Ceeace strângi cu multă și grea trudă, poți prăpădi dintr'odată. Mai dificil este a păstra decât a distruge. In toate acestea clipa este foarte hotărîtoare. In Fântâna Blanduziei, Vasile Alexandri are o vorbă potrivită în această legătură de idei:

„Nebun acel ce vede trecând o fericire
Și nu-i aține calea s'o prindă cu grăbire!"

7. *Vreme este să rupi și vreme să coși; vreme este să taci și vreme să grăești.*

Unul dintre semnele văzute în manifestarea doliului era, în timpul Vechiului Testament, spintecarea veșmintelor la piept sau la mânecă (Iob I $_{20}$, II $_{12}$, Fac. XXXVII $_{34}$, Mat. XXVI $_{65}$). După trecerea timpului de doliu haina spintecată se cosea iarăși la loc. Când omul este în mare jale se resemnează și nu spune nici un cuvânt (Iob II $_{13}$). Tăcerea este și ea manifestarea întristării cuiva; vorba multă supără în cazul acesta.

Tăcerea mai poate avea alte cauze: neștiința sau prostia. Omul mai tace din precauțiune, sau din respect față de un superior. Deaceea zice Solomon: să taci și să vorbești numai la vreme potrivită. Zicala biblică „vorba e de argint" a fost nimerit întregită de înțelepciunea omenească cu: „tăcerea e de aur".

8. *Vreme este să iubeşti şi vreme să urăşti. Este vreme de război și vreme de pace.*

Dragoste şi ură, războiu şi pace, iată o altă serie de contraste cari caracterizează sbuciumul sufletesc al omului din toate vremile. Nimic nu este de durată veşnică în această lume. Unde apare războiul dispare pacea, unde îşi face loc ura se stânge dragostea.

9. *Care este folosul celui ce lucrează întru osteneala pe care o ia asupră-şi?*

Truda de care are omul parte în viaţă nu-i mijloceşte întotdeauna folosul aşteptat. In cele mai multe cazuri omul nici nu-i stăpân pe rezultatul ostenelii sale. Nu cunoaşte înainte ceasul cel norocos sau nenorocos al vieţii, căci lucrurile se întâmplă la vremea lor, iar omului nu-i este dat a cunoaşte acea vreme.

10. *Văzut-am sbuciumul pe care l-a dat Dumnezeu fiilor oamenilor ca să se sbucıume.*

Truda vieţii e grea. Cu toatecă-i mărginit în ştiinţă şi înţelepciune, omul este împins de puterile sale lăuntrice spre a pricepe tot ce se petrece în această lume. In faţa încercării de a cuprinde marea cu degetul, omul trebue să dea înapoi. Inflăcărarea de altădată e înăbuşită de-o ciudată desnădejde, în faţa constatării că visul nu poate lua fiinţă. Acest sbucium îi face omului viaţa penibilă.

11. *Toate le-a făcut Dumnezeu frumoase şi la timpul lor, dar pe lângă aceasta el a învăluit priceperea lor ca omul să nu găsească lucrului făcut de Dumnezeu nici începutul, nici sfârşitul.* [1]

Dumnezeu este stăpânul oamenilor, stăpânul pământului. Tot ce există bun şi frumos e de Dumnezeu lăsat, adevăr despre care mărturiseşte atât de plastic cosmogonia biblică: „A privit Dumnezeu toate câte făcuse şi iată erau bune foarte". Numai că înrăutăţirea lumii a început, omul a căzut din starea dela început, iar degenerarea lui sufletească a progresat destul de repede.

Pentru noi pământenii, taina multor lucruri e de nepătruns. Nu se tăgădueşte prin aceasta progresul continuu al

---

[1] Textul original prezintă greutăţi.

omenirii. Noi ştim multe din cele neştiute de înaintaşii noştri, dar marile enigme ale universului, problemele capitale ale existenţei noastre rămân cu tot progresul de loc, sau puţin cunoscute. Mai ales în privinţa cunoaşterii celui Etern omul rămâne şi la vârsta bătrâneţii tot un copil, niciodată nu cunoaşte toate cele ale lui Dumnezeu, dela început până la sfârşit. Dar şi acea puţină certitudine, „ceeace se poate ştii despre Dumnezeu vădit este în inima omului şi Dumnezeu este celce i-a vădit-o". Din acest punct de vedere cu adevărat: „noi nu ştim nimic, căci zilele noastre pe pământ nu sunt decât o umbră" (Iob VIII$_9$).

12. *Atunci mi-am dat cu socoteala că nu este fericire decât să te bucuri şi să trăeşti bine în timpul vieţii tale.*

Eclesiastul se convinge că nu există fericire pământească. Plăcerile vieţii constitue un grad de fericire, departe însă de cea căutată. Dat fiind că fericirea desăvârşită n'o poate ajunge, se mulţumeşte cu ceeace-i oferă viaţa de toate zilele. *A trăi bine* însamnă — după sensul obişnuit al vorbirii — a face întrebuinţare de bunurile materiale pentru satisfacerea poftelor trupeşti. Dar trebuinţe trupeşti şi necuvântătoarele au. Pentru om ideal suprem nu pot fi bunurile materiale, ci trăirea în virtuţi: „a umbla înaintea lui Dumnezeu întru credincioşie şi cu inimă curată, săvârşind ceeace este plăcut înaintea ochilor Lui" (cum spunea altădată Isaia XXXVIII$_3$). Sfânta Scriptură niciodată nu pune plăcerile corporale mai presus de bucuriile sufleteşti. „Cele dintâi duc simţurile la rătăcire" deaceea nu merită aceeaş preţuire, zice într'o oarecare legătură de idei Grigorie din Nisa.[1]

Eclesiastul mai recomandă bucuria. „Să te bucuri", spune el. Dragostea de viaţă, optimismul în orice împrejurare, face ca traiul pe pământ să fie mai puţin anevoios. Unul mulţumit cu ceeace are din darul lui Dumnezeu, e ca „o floare care nu ofileşte niciodată, care nu se usucă niciodată, care miroase şi trăeşte veşnic", ca să întrebuinţez expresiile unui biograf al Mântuitorului.

---

[1] Migne G. tom. 44 col. 1200.

13. *Drept aceea, dacă un om mănâncă şi bea şi trăeşte bine de pe urma muncii lui, acesta este un dar dela Dumnezeu.*

Orice bun, fie acela chiar şi material, e un dar de sus. Băutura şi mâncarea se pot referi şi la alte nevoi pământeşti. „Fără un strict necesar de hrană şi fără locuinţă, iar în cele mai multe părţi ale pământului nici fără îmbrăcăminte, omul nu poate exista. Condiţiile acestea de existenţă sunt însă indisolubil legate de proprietatea individuală. Proprietatea este şi ea produsul muncii".[1] Munca e de origine divină, omul e făcut pentru muncă ca pasărea pentru sbor (Iob V_7). Iisus a lucrat în atelierul de teslar al lui Iosif, pe apostoli îi sileşte la lucru: „Eu vă trimit pe voi să seceraţi", iar alteori zice: „lucraţi până este ziuă"; Pavel care era apostol şi împletitor de corturi a pus în vedere alor săi că „dacă nu voesc să lucreze, nici să nu mănânce" (II Tes. III_{10})... Aceasta e concepţia Bibliei despre muncă şi nu cum se reproşează că Sf. Scriptură disconsideră sau are chiar oroare faţă de muncă. Deaceea şi Solomon vesteşte aici c'o oarecare mândrie, că mănâncă rodul mânilor sale, câştigat în sudoarea feţii. Dacă rezultatul muncii unui om e încununat cu succes, dacă omul are parte de bine, e că s'a revărsat asupra lui graţia dumnezeiască, care face ca pornirile bune ale omului să progreseze. (Va urma)

[1] Dr. D. Spânu: Suferinţele sociale şi Hristos, pg. 88–89.

PREDICĂ LA DUMINECA SAMARINENCII

De Preot MIHAIL NEAGU
Duhovnicul Academiei teologice „Andreiane"

Iubiților credincioși,

„Minunat este Dumnezeu întru lucrările sale". La el toate sunt cu putință și niciodată n'are lipsă de ajutorul nostru. Totuși adeseori ne cere și lucrarea noastră. Nu pentrucă ar fi avizat la ajutorul nostru, ci pentrucă noi avem lipsă de această lucrare.

Ne cere puțin, ca să ne dea mult.
Ne cere dragoste, ca să ne dea veșnicie.
Ne cere inima, ca să-și dea viața.

Apostolilor săi le zice Domnul: „Veniți după mine" (Mat. 4, 19). Nu i-a chemat pentrucă avea lipsă de ei, ci ca prin ajutorul Lui, ei să fie în stare să schimbe viața lumii întregi! Domnul le cere puțin, ca să le dea tot! Domnul le cere ascultare, ca să le dea putere! Domnul le cere un strop din dragostea inimii lor, ca să le dea stăpânirea lumii întregi! O! cât este de mare dragostea lui Dumnezeu pentru viața sufletelor noastre!

Tânărul bogat este îndemnat să-și vândă averile și să le împartă săracilor (Mat. 19, 21). Să renunțe la cele trecătoare, ca să câștige cele vecinice! Căci ce este strălucirea aurului în fața luminii vieții vecinice? Ce sunt bogățiile acestei lumi în fața darului lui Dumnezeu, care nu se va lua nici odată dela noi? Mulțumirile acestei lumi n'au chip și asemănare cu cele vecinice!

Domnul istovit de suferințele crucii strigă: „Mi-e sete" (Ioan 19, 28). El avea lipsă de un strop de apă, ca să ne dea nouă „marea" îndurărilor sale! Îi era sete de un strop de apă, — dar mult mai însetoșat era de întoarcerea sufletelor noastre! Pentru acestea sufere! Viața sufletelor o dorește! Nu se gândește la viața sa proprie și la moartea trupului, când strigă: „săvârșitu-s'a" (Ioan 19, 30), ci la mântuirea sufletelor noastre!

Acelaş fenomen ceresc îl găsim şi în convorbirea pe care a avut-o Domnul cu *femeia samarineancă,* pe care a întâlnit-o la fântâna lui Iacob. Cel atoate ştiutor ştie cine este această femeie, ce puteri sufleteşti are; dar totodată şi ce viaţă duce. Ea este desgheţată. Răspunde cu multă încredere în puterile sale şi cu mândria credinţei neamului său samaritean. Totuşi în sufletul ei Domnul zăreşte o adevărată furtună. Ea ştie multe, dar ascunde şi mai multe. Vorbeşte de toate câte sunt în lume, numai păcatele sale le ţine ascunse. Acestea le vede Domnul şi pentru stârpirea lor stă de vorbă cu ea.

Obosit de drumul greu al Samariei şi de năduful zilelor de vară, zice Domnul către femeia samarineancă: „Dă-mi să beau" (Ioan 4, 7). *Femeia samarineancă este icoana omului pământesc,* plin de ură şi de răsbunare, de nesupunere şi de neascultare. Ea nu ştie ce este mila pentru călător. Nu ştie ce este dragostea pentru deaproapele. Ea un singur lucru ştie: să-şi realizeze interesele personale, să nu se depărteze prea mult de cugetarea neamului său.

Fiul lui Dumnezeu nu se supără pentru cuvântul ei aspru: „Jidovii şi samarinenii n'au nici un amestec unul cu altul". Ei se urăsc de moarte. Ei nu se pot ajuta unul pe altul. Şi atunci cum cutezi să-mi cei apă?

Ce răspuns grozav. Ce rătăcire îngrozitoare. Ce păgânătate fără margini. Poate că n'aş aminti de acest lucru, dacă n'aş şti că şi în zilele noastre stăpâneşte acelaş spirit păgân şi neiertat. De aici pornesc toate neînţelegerile din lume. Dacă creştinii ar cunoaşte darul lui Dumnezeu, şi cine este cel ce ne îmbie apa cea vie a vieţii, altfel s'ar prezenta icoana zilelor de azi. Dar suntem mai păgâni decât păgâna samarineancă. Nu mai întrebăm de „apa cea vie" a lui Hristos Dumnezeu, ci ne lăsăm răpiţi de poftele pământeşti, ca orbiţi de ele, să nenorocim pe deaproapele nostru.

Ce femeie superioară este samarineanca. Ea a fost departe de voia lui Dumnezeu numai atâta vreme cât n'a cunoscut adevărul. Din momentul când a cunoscut darul Domnului nostru Iisus Hristos, a devenit un om nou. Işi mărturiseşte toate păcatele şi trăieşte numai pentru Domnul.

Domnul i-a cerut femeii apă pământească, şi-i dă una cerească, de care nu mai însetează în veac.

Noi dăm cele trecătoare, ca să primim cele veşnice.

Păcatul ne omoară. Diavolul ne urmăreşte mereu. De ce nu ne întoarcem la Domnul? De ce continuăm a trăi în nepăsare? Tot ce este de seamă în lumea aceasta, izvoreşte din setea sufletului nostru pentru cele cereşti. Necredincioşii pot vorbi de puterile lumii acesteia; noi cunoaştem puterea lui Dumnezeu. Cei pământeşti vor săpa fântâni adânci ca să se hrănească; credincioşii ştiu că izvorul apelor vii este în cer. Ne istovim după truda nesfârşită a celor pământeşti, dar şi acestea stau în puterea cerului. „Căci vom sădi şi vom uda, dar celce face să crească este Hristos-Dumnezeu" (I Cor. 3, 6—7).

Alexandru cel Mare înfrânge pe cel din urmă duşman al său. Generalii săi aşteaptă ca acest om să isbucnească în strigăt de bucurie. El se întoarce însă cu fața spre perete, şi plânge cu amar. „Oare pe cine şi ce vom mai birui de aici înainte", zice cu multă amărăciune cel nebiruit. El simțea zădărnicia biruințelor pământeşti. Adevărata biruință este din cer. Noi trebue să ne biruim pe noi înşine, aşa cum spune dumnezeescul apostol Pavel: „Ştiu că în mine, adecă, în trupul meu, nu locueşte ce este bun. Căci nu binele pe care îl vreau îl fac, ci răul pe care nu-l voesc, pe acesta îl săvârşesc. După omul cel lăuntric, mă bucur de legea lui Dumnezeu. Dar văd în mădularele mele o altă lege, care se luptă împotriva minții mele şi mă face rob legii păcatului. Om nenorocit ce sunt! Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia? Mulțumesc lui Dumnezeu; prin Iisus Hristos, Domnul nostru! (Rom. 7, 18—25), căci prin El toate le biruesc. Biruința adevărată este dela Dumnezeu!

Fiul lui Dumnezeu a lăsat, pentru viața sufletelor noastre *o singură fântână*, dar noi am părăsit-o. „Bem apă stricată, din fântâni rele", cum zice proorocul. Şi ar trebui să ştim că nu samarineanca, cu apa ei, ne aduce potolirea setii, ci Hristos Dumnezeu, care este izvorul nesfârşit de viață al sufletelor noastre. Amin.

MIŞCAREA LITERARĂ

Ion Dinu: UN DOCUMENT CREŞTIN-APUSEAN DE CONŞTIINŢĂ ORTODOX ORIENTALĂ. Cernăuţi. Tip. „Glasul Bucovinei" 1937. p. 91.

Distinsul avocat şi consilier eparhial Ion Dinu, doctor în teologie, un fiu al Dobrogei, deşi nu este un teolog profesionist, îşi menţine pe primul plan al preocupărilor sale problemele vieţii religioase şi-ale ştiinţii teologice, din cercetarea cărora odrăslesc scrieri pline de miez, de suflu religios şi de largi orizonturi sufleteşti.

Din cercetările-i mai noi, dsa a scos la lumină un document creştin-apusean de conştiinţă ortodox-orientală, datând dela anul 177 d. Hr. Un document preţios, pentrucă din el se desprinde foarte limpede conştiinţa veche ecumenică a bisericii, conştiinţă contestată de apuseni şi chiar sufocată mai târziu în apus de papalitate. E vorba de scrisoarea (păstrată fragmentar în istoria lui Eusebiu), pe care comunităţile creştine apusene de limbă greacă din Lyon şi din Viena Galiei, o trimit bisericilor din Asia Proconsulară şi din Frigia, biserici a căror fiice se consideră şi chiar au fost cele din Lyon şi Viena. Din scrisoarea şi în deobşte din ţinuta comunităţilor acestora, rezultă în mod eclatant tăria conştiinţii de independenţă bisericească faţă de Roma sau faţă de oricare altă supremaţie bisericească, şi'n aceiaş măsură conştiinţa dependenţii normale de întreaga Biserică, fapt ce le permite să 'ntreţie legături strânse peste Roma cu bisericile mame din Orient.

Autorul traduce şi analizează amănunţit numita scrisoare şi facem cunoştinţă şi cu prigonirea bisericii pe timpul împăratului Marc Aureliu, filosoful, care n'a prigonit în chip special Biserica, dar nici n'a oprit prigonirea în curs de executare pe baza decretelor şi legilor împărăteşti.

Ca jertfe ale persecuţiilor din timpul împăratului filosof, au căzut în Lyon episcopul Potin, diacon Sanctus, Pontic, Blandina, Corneliu etc. apoi din alte părţi Iustin Martirul, sf. Cecilia, Felicitas, Alexandru ş. a.

Martiriul cerştinilor din Galia de atunci, ca şi martiriul altor creştini din timpul lui Marc Aureliu, de care autorul ocupându-se ne dă traduceri din „actele martirilor", este evocat tocmai într'o vreme în care creştinii sunt chemaţi din nou să 'nfrunte torturile celor fără de Dumnezeu, pentru credinţa lor; în pildele vechilor martiri sunt îndemnuri şi întărire pentru toţi cei angajaţi în luptă cu „civitas diaboli".

Preot Dr. LIVIU STAN

Victor Vlăduceanu, preot şi profesor: MÂNĂSTIREA BODROG. Timişoara tip. „Victoria" 1939, p. 104, preţul Lei 95.—

Aşezările noastre mânăstireşti, atât de numeroase odinioară în Ardeal, în decursul vremii au căzut pe rând lovite de stăpânirea papistaşă, care a văzut în ele cuiburi de lumină creştină şi de rezistenţă naţională, ce-i zădărniceau toate planurile ei de smintire a credinţii şi a făpturii noastre etnice. Dintre sfintele lăcaşuri ale vieţii monahale ardelene, acela care a rezistat mai mult papistaşilor şi care menţinându-se intact, a continuat până azi să fie vatră luminoasă a credinţii ortodoxe şi focar de viaţă duhovnicească, este numai Hodoş-Bodrogul sau mânăstirea Bodrog, a căruia monografie ne-a dăruit o de curând părintele profesor V. Vlăduceanu dela Timişoara.

Autorul, serios om de carte şi de-o rară distincţiune sufletească, s'a apropiat de Bodrog cu fiorul şi cu tresărirea de cucernicie cu care trebue să te apropii de sfintele urme ale trecutului nostru religios şi românesc. S'a apropiat de mânăstire ca un pelerin şi ca un pelerin i-a scris monografia. A adunat şi a cernut materialul legendar şi istoric care s'a păstrat despre aşezarea ce străjuieşte apele Mureşului la 15 km. de Arad, întocmind un studiu bine documentat şi mai cu seamă străbătut de multă simţire. Deşi stilul este al unei scrieri de istorie literară, totuşi autorul a lucrat critic şi nu s'a lăsat prea influinţat de sentimente în concluziile sau în soluţiunile ce le dă unor controverse.

Cartea părintelui Vlăduceanu ne prezintă în câteva capitole date complecte asupra istoricului mânăstirii Bodrog, precum şi consideraţii asupra importanţei ei religioase, culturale, artistice şi naţionale. Istoricul, aşezarea, arhitectura, sculptura, pictura, apoi odoare şi cărţi bisericeşti, *icoana făcătoare de minuni*, egumenii, activitatea mânăstirii — iată titlurile capitolelor bine închegate ale cărţii, prin care ochiul cetitorului are prilejul să admire reproduceri din pictura veche şi nouă a mânăstirii, precum şi alte fotografii, planşe etc. cari toate contribue la formarea unei cât mai clare şi mai complete imagini a sfintei mânăstiri de altădată şi de acum. La sfârşitul cărţii, în anexă, patru documente de importanţă pentru cercetători, completează chipul ştiinţific al studiului, apărut de altfel şi în minunate condiţiuni tehnice.

Preot Dr. LIVIU STAN

Dr. Vladimir Prelipcean, Profesor la Facultatea de Teologie, Cernăuţi: IMPORTANŢA VECHIULUI TESTAMENT, studiul şi cultivarea lui la facultatea de Teologie din Cernăuţi; Cernăuţi 1938.

Studiul de faţă constitue lecţia de inaugurare a cursurilor universitare de Studiul Biblic şi Exegeza Vechiului Testament la Facultatea Teologică din Cernăuţi. Se arată aici 1) raportul dintre cele două Testamente, 2) valoarea Vechiului Testament pentru creştini şi Biserică, 3) desvoltarea Studiului Biblic al Vechiului Testament la Facultatea teologică din Cernăuţi.

Iată pe scurt constatările autorului: între Vechiul şi Noul Testament există o legătură strânsă, organică şi indisolubilă. Hristos se prezintă pe Sine ca Mesia cel prezis în Vechiul Testament, care n'a venit să strice ci să plinească Vechiul Testament. Adevărul acesta e confirmat întocmai de ucenicii şi Apostolii Domnului. Biserica creştină apreciază în chip şi fel Vechiul Testament. Astfel a introdus în cultul divin părţi însemnate din toate cărţile Vechiului Testament. Vechiul Testament a servit şi serveşte mereu ca obiect de inspiraţie pentru marii gânditori ai omenirii. Prin câteva dovezi zdrobitoare şi răspunsuri categorice se pun la punct şi mii dintre vrăjmaşii Vechiului Testament. Mai cu dinadinsul se insistă asupra punctului 3, unde se arată ceeace a realizat Facultatea teologică din Cernăuţi în domeniul Vechiului Testament. Din câteva trăsături, autorul zugrăveşte rând pe rând portretul tuturor acelora cari au fost deschizători de drumuri în domeniul atât de complex al Vechiului Testament: Onciu, Voiutschi, Isopescu, Tarnavschi. Citind lucrarea, se poate convinge fiecare câtă dragoste de muncă au dovedit unii dintre dascălii Teologiei cernăuţene. Dl Vladimir Prelipcean este cel mai nou titular al catedrei de Vechiul Testament, catedră pe care a cucerit-o cu o serioasă teză din domeniul biblic: Profetul Avacum, traducere, introducere şi comentar, — despre care se va vorbi într'un număr viitor al revistei noastre.

Prof. Dr. NICOLAE NEAGA

V. Dudu: BISERICA ORTODOXĂ DIN RUSIA SOVIETICĂ — Bucureşti, 1938, p. 32.

Prin studiul dlui V. Dudu se'nmulţeşte literatura de informaţie asupra stării reale a bisericii ortodoxe din Rusia Sovietică, literatură atât de necesară pentru noi şi pentru toate popoarele ortodoxe cari participă la suferinţa surorii martirizate de dincolo de Nistru. Informaţiilor reale asupra pravoslaviei ruse postbelice, le-am dus dorul şi le-am simţit mereu nevoia, iar aceste informaţii au întârziat prea mult şi ni s'au servit numai parţial. Dar trebue să recunoaştem că greutăţile de tot felul cu cari sunt împreunate cercetările şi încercările de a culege informaţii asupra situaţiei reale a bisericii ruse, fac aproape imposibilă o informaţie precisă.

In baza informaţiilor ce le-am avut până de curând, cea mai mare parte dintre noi socotea inexistentă biserica în Rusia Sovietică, iar dacă totuşi nu-i venea cuiva să creadă acest lucru, atunci abia putea bănui că mai există câte-o bisericuţă ici colo. Dl Dudu, întemeiat pe-o bogată informaţie rusă, polonă, sârbă, etc, ne arată că pe pământul rusesc, departe de a fi nimicită biserica, ea există într'o formă elevată, se menţine în ciuda tuturor prigoanelor şi se întăreşte opunându-se eroic acţiunii întreprinse pentru nimicirea ei. Înşişi ateii recunosc ineficacitatea măsurilor luate de ei împotriva bisericii şi se plâng că aceasta le paralizează acţiunea de convertire la ateism.

Biserica martiră îşi întreţine slujitorii, îşi apără locaşurile sale sfinte, repară pe cele căzute şi vechi, ba zideşte chiar locaşuri noi de închinare. Preoţii lucrează prin toate mijloacele pentru a menţine flacăra credinţii. Noua constituţie sovietică din 1937, a mai uşurat ceva situaţia grea de până aci şi chiar preoţii au fost puşi s'o explice publicului, iar unii dintre ei au şi scris lucrări de valoare asupra ei. Alături de aceste veşti bune, dl Dudu ne mai serveşte şi altele privind prigoanele, apoi date statistice, scrisori particulare autentice asupra situaţiei din Rusia etc., cari toate recomandă cartea şi pe alcătuitorul ei deosebitei noastre atenţiuni. L. S.

Ioan Halmagiu: SF. PETRU N'A FOST ŞI PAPA NU ESTE CAPUL BISERICII (Bibl. populară „Veniţi la Hristos" nr. 4), Sibiu, Tip. Arhidiecezană, 1939; 38 p. Lei 7.

Titlul acestei cărţulii bine şi pe'nţelesul orcui scrisă, spune tot. Iubitorii de adevăr — şi de-aceştia sunt mulţi printre credincioşii Bisericii noastre — vor găsi într'ânsa lămuriri cari îi vor ajuta să se lumineze şi să lumineze pe alţii în această importantă chestiune.

Pentru congresul anual al „Oştii Domnului", ea va fi un dar de preţ pe care-l face Biserica noastră participanţilor. Iar pentru bibliotecile noastre parohiale, o achiziţie care nu trebue să zacă'n raft. Sper că am fost înţeles! GR. T. M.

CRONICĂ

INTERNĂ

ADUNAREA EPARHIALĂ a Arhiepiscopiei ort. rom. de Alba-Iulia şi Sibiu, s'a deschis la Dumineca Tomii, în Catedrala noastră mitropolitană, prin cuvântarea I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae*. Dupăce a pomenit cu laudă pe marii morţi ai neamului — Regina Maria, Octavian Goga, Patriarhul Miron — şi pe deputaţii eparhiali decedaţi, înaltul Ierarh a relevat din bogatul repertoriu al realizărilor anului acestuia îndeosebi acţiunea ortodoxă în regiunea secuizată — al cărei rost n'a fost acela de a lua ceva de-al altora, ci de-a redobândi ceeace a fost al nostru — şi isprăvirea construcţiei impunătorului local al Şcoalei normale de băeţi „Andrei Şaguna".

Lucrările adunării s'au desfăşurat în ziua de Marţi 18 Aprilie a. c. Despre starea religioasă-morală a credincioşilor, despre activitatea instituţiilor noastre bisericeşti şi despre lucrările mai importante efectuate de Arhiepiscopia noastră în cursul anului trecut, adunarea a ascultat, discutat şi aprobat rapoarte amănunţite.

Adunarea a ales apoi consilieri arhiepiscopeşti onorifici pe vrednicul protopop al Orăştiei Păr. *I. Moţa* şi pe reputatul nostru teolog şi gânditor creştin Păr. Rector Dr. *D. Stăniloae*. In postul de secretar arhiepiscopesc şi consilier referent care era vacant, a fost ales Păr. Diacon *Alexandru Popa*, profesor la Academia teologică „Andreiană". Celor ce s'au învrednicit de încrederea Inaltului nostru Ierarh şi de votul adunării, le exprimăm odată cu felicitările noastre, urări de spor bun la muncă. Priceperea şi vrednicia nu le lipsesc.

In cuvântul de închidere a adunării, I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* şi-a exprimat marea-i satisfacţie pentru interesul pe care deputaţii i-au arătat desbaterilor şi a binecuvântat rezultatele obţinute. După aceea, dl deputat Al. Lucescu a adus omagii I. P. Sf. Sale pentru măreaţa operă pe care o desfăşoară cu atâta prestigiu şi competenţă.

GR. T. M.

*

EXTERNĂ

CONFERINŢĂ TEOLOGICĂ LA SOFIA. Pe terenul relaţiilor ecumenice dintre Biserici şi în scopul unei mai apropiate realizări a înfrăţirii tuturor închinătorilor lui Hristos, conferinţa dela Bucureşti (1935) între teologii noştri şi teologii anglicani, a însemnat un important pas în această direcţie, ea ducând la recunoaşterea din partea Bisericii ort. rom. a validităţii hirotoniilor anglicane. Iată acum că pe temeiul şi în spiritul principiilor ce au stat la baza discuţiilor din 1935, alte Biserici ortodoxe surori îşi manifestă dispoziţia de a dis-

cuta cu reprezentanții Bisericii engleze. In acest sens P. S. Sa Dr. Harold Buxton, episcopul Gibraltarului, anunță următoarele în „Gibraltar Diocesan Gazette" (Martie 1939): „Președintele Sfântului Sinod al Bisericii ort. a Bulgariei și Mitropolitul Poloniei și-au exprimat recent dorința unor „conversații" cu reprezentanții Bisericii engleze, în liniile generale ale conferinței din România (1935). I. P. S. Sa Dr. Lang, Arhiepiscopul de Canterbury, a răspuns că va trimite în curând delegați în Bulgaria. Este probabil că episcopul de Gloucester va fi șeful acestei delegații. Eu (P. S. Sa Dr. H. Buxton) am fost invitat să mă asociez acestei delegații, iar dacă prezentele aranjemente își vor urma cursul lor firesc, nădăjduesc să plec la Sofia în luna Mai c.".

Faptul că la conferința din Mai dela Sofia bisericile bulgară și polonă au adoptat ca bază de discuții cu biserica anglicană principiile cari au călăuzit conferința dela București din 1935, este un vădit indiciu al poziției centrale pe care Biserica ort. rom. a început s'o ocupe în viața întregei Ortodoxii a Răsăritului.

Mirfield-Anglia, Aprilie 1939. Preot. D. VEȘTEMEAN

† PATRIARHUL NICOLAE V AL ALEXANDRIEI. In ziua de 3 Martie a. c. s'a stins din viață Prea Fericitul Patriarh al Alexandriei Nicolae al V-lea.

Născut în anul 1876 în Sanina Epirului, dupăce a isprăvit studiile primare și secundare în provincia sa natală, s'a remarcat ca student eminent al Facultății de Teologie din Atena. După terminarea studiilor, prin vrednicia muncii sale și prin viața exemplară pe care a dus-o, a urcat treptat tot mai sus pe scara vieții bisericești. Predicator în Ianina, profesor și organizator al mai multor școli din Epir, trece în Egipt, unde primește darul preoției, ajunge arhimandrit și în anul 1918 este ales Mitropolit al Nubiei. După 9 ani de rodnică activitate este ales Patriarh al Alexandriei.

In toate slujbele pe cari le-a îndeplinit, s'a străduit din toate puterile să înalțe viața religioasă, morală și culturală a credincioșilor ortodocși la un grad mai superior. Om cult, cucernic, străduitor și priceput, a reprezentat cu demnitate biserica ortodoxă a Egiptului la toate întrunirile ținute pentru unirea bisericilor la Geneva, Lausanne, Londra și Stockholm.

S'a distins deasemenea și ca scriitor. Este autorul unor numeroase scrieri cu conținut teologic și filosofic.

Dumnezeu să-L odihnească în lumea drepților Săi, iar Bisericii ortodoxe să-i dăruiască cât mai mulți slujbași de talia și vrednicia Patriarhului Nicolae al V-lea. Preot S. CÂNDEA

NOTE ŞI INFORMAŢII

CA şi 'n anii trecuţi, câteva mii de credincioşi au zorit în Vinerea din săptămâna luminată la Isvorul Tămăduirii dela sf. mănăstire Brâncoveanu. Ctitorul acestui sfânt aşezământ, I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae*, înconjurat de-un mare sobor preoţesc, a slujit şi cuvântat noroadelor. Rândurile strânse ale „Oştii Domnului" s'au remarcat şi de astă dată.

-o-

ASTĂZI, unul dintre cei mai profunzi şi mai originali cugetători creştini pe cari îi avem, este incontestabil Păr. Prof. Dr. *Dumitru Stăniloae*. „Telegraful Român" şi „Gândirea" — ca să pomenim numai două din publicaţiile pe cari le onorează constant cu scrisul său excepţional — ne-au oferit mereu, de câţiva ani încoace, câte ceva din plămada spirituală a reputatului rector al Academiei teologice „Andreiane" din Sibiu. Alături de ceilalţi doi mari virtuoşi ai cugetării ortodoxe — I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae* al Ardealului şi dl Prof. *Nichifor Crainic* — Păr. Stăniloae a adus contribuţiuni definitive la limpezirea raportului dintre Ortodoxie şi firea românească. Ne-a arătat fuziunea desăvârşită a acestor două elemente componente ale sufletului românesc, ne-a argumentat imposibilitatea separării lor şi ne-a învăţat să le preţuim şi să le cultivăm.

O sinteză a cugetării sale religioase ne oferă cartea proaspăt ieşită din tiparniţa noastră arhidiecezană *Ortodoxie şi Românism*, căreia deocamdată ne mulţumim să-i vestim, cu rară bucurie, apariţia.

-o-

CANDELA, erudita revistă a profesorilor Facultăţii de Teologie din Cernăuţi, închină impunătorul ei volum pe 1938 strălucitului profesor dl Dr. *Vasile Gheorghiu*, din prilejul trecerii dsale la pensie.

Despre acest frumos omagiu vom mai vorbi.

-o-

GALERIA mecenaţilor noştri, cari au făcut atâta bine pentru interesele obşteşti în zile grele, a sporit recent cu încă un nume. Binecredinciosul creştin *Moise Oprişiu*, comerciant în Sibiu, ale cărui rămăşiţe pământeşti au fost prohodite nu demult de către însuşi I. P. Sf. Mitropolit *Nicolae*, a făcut un lăsământ important Academiei teologice „Andreiane" şi altor instituţii din Sibiu şi din satul său natal Armeni.

Fundaţiunea mecenatului Moise Oprişiu va fi chivernisită de Arhiepiscopia noastră.

Pilduitoarea-i faptă urmeze-o cât mai mulţi, iar jertfa să-i fie bine primită în cer — ca şi pe pământ.

-o-

CONCURSUL de predici antisectare organizat de „Revista Teologică" se apropie de scadenţă. Manuscrisele vor trebui prezentate — cu respectarea riguroasă a condiţiunilor de participare anunţate în colecţia anului trecut (p. 525) — până la data de 30 Maiu a. c., cel mai târziu. Termenul acesta nu va fi prelungit la nici un caz. Prin urmare, concurenţii sunt poftiţi să se conformeze.

Predicile premiate vor apărea în volum la 1 Ianuarie 1940.

Volumul acesta va fi trimis gratuit tuturor abonaţilor „Revistei Teologice" cari sunt la curent cu plata abonamentului — *şi numai acestora !* — din prilejul păşirii ei în al 30-lea an de apariţie regulată. GR. T. M.

✦

P. S. SA Dr. Winnington Ingram, episcopul Londrei, care recent a împlinit frumoasa vârstă de 81 de ani, şi-a înaintat Arhiepiscopiei de Canterbury demisia din postul său, dorind să se odihnească, după ce şi-a servit cu credinţă şi cu dragoste Biserica timp de 55 de ani, dintre cari peste 40 ani ca ierarh. P. S. Sa este una dintre cele mai distinse, mai populare, mai stimate şi mai iubite personalităţi ale ierarhiei anglicane. Retragerea Prea Sfinţiei Sale din frontul activ al Bisericii este însoţită de unanime regrete (Vezi „The Times", 7 Febr.; „The Guardian" 4 Febr. etc.).

✦

ARHIEPISCOPUL de Canterbury, *Dr. Lang*, în recentul lui concediu de odihnă, a vizitat pe I. P. Sf. *Hrisantos* arhiepiscopul Atenei şi Primatul Greciei, precum şi pe Prea Fericitul Patriarh Ecumenic *Veniamin I* al Constantinopolului.

Este de prisos să mai accentuăm importanţa acestor vizite pentru consolidarea bunelor raporturi ce s'au stabilit între Bisericile ortodoxă şi anglicană.

Preot D. V.